

УДК 330.332

М.В.Тимоць, к.е.н.,

Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила Галицького,
м. Івано-Франківськ

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ КАРПАТСЬКОГО МАКРОРЕГІОНУ

Проаналізовано динаміку інвестицій в основний капітал сільського господарства Карпатського макрорегіону. Доведено необхідність спрямування інвестиційних ресурсів у інноваційний розвиток АПК. Встановлено низьке залучення коштів іноземних інвесторів у фінансуванні наукових досліджень. Обґрунтовано доцільність розробки комплексної програми фінансової підтримки наукових кадрів.

Проанализирована динамика инвестиций в основной капитал сельского хозяйства Карпатского макрорегиона. Доказана необходимость направления инвестиционных ресурсов в инновационное развитие АПК. Установлена низкая вовлеченность средств иностранных инвесторов в финансировании научных исследований. Обоснована целесообразность разработки комплексной программы финансовой поддержки научных кадров.

It is analyzed the dynamics of the investments in the main capital of the agrarian economy of the Carpathian macroregion. It is proved the necessity of the directions of the investigative resources in the innovative development of the IAC. It is determined the low sharing to the financing of the scientific researches of the means of the foreign investors. It is grounded the necessity of the elaboration of the complex program of the financing support of the scientific specialists.

Ключові слова: інвестиції, інновації, аграрний сектор, наукові дослідження, фінансування.

Сучасний стан фінансування наукових досліджень характеризується наявністю суттєвих перешкод на шляху формування інноваційної моделі розвитку аграрного сектора. Йдеться про те, що нині у Карпатському макрорегіоні основним джерелом надходження коштів для проведення науково-дослідних робіт є бюджетні кошти та грошові ресурси вітчизняних замовників. В той же час оцінка фінансового забезпечення інноваційної діяльності засвідчує низьке залучення інвестиційних ресурсів у фінансуванні наукових досліджень. Інертність інвестиційної підтримки галузі, недосконалість механізмів фінансування інновацій, невпорядкованість чіткої законодавчої бази, високий ступінь ризику впровадження інновацій стримують розвиток аграрного сектора на новітніх засадах. Інвестиційне забезпечення, залучення інвестицій для потреб сільського господарства завжди було предметом уваги досліджень багатьох відомих вітчизняних і зарубіжних учених. Напрямки їхніх досліджень стосуються, насамперед, найважливіших причин, які гальмують надходження інвестиційних ресурсів, джерел та напрямів інвестування, інвестиційного клімату тощо. При цьому слід зазначити, що всі українські науковці єдині у своїх висновках: інновації через інвестиції – єдиний шлях виходу з кризи, створення додаткових робочих місць, забезпечення ефективного та раціонального використання природних ресурсів.

Академік І.Лукінов зазначав, що без надійних капіталовкладень, гарантованих насамперед самим відтворювальним процесом, неможливо забезпечити створення і впровадження новітніх технологій, системи сучасної організації та управління сільськогосподарським виробництвом і збутом продукції [1].

Поєднання інвестиційної та інноваційної діяльності, вкладення значних коштів у сучасні інноваційні технології та виробництво інноваційних продуктів слід розглядати як найважливішу передумову ефективного функціонування

вітчизняного сільського господарства у відкритому ринковому середовищі. У сучасних економічних умовах інвестування інноваційних проектів є ключовим чинником забезпечення конкурентоспроможної аграрної сфери [2, с.16].

Нині більшість сільгоспвиробників неохоче вкладають грошові кошти у новітні технології. Так, за даними досліджень, проведеними фахівцями IFC у 2011 році, майже половина аграрних підприємств-респондентів (49%) інвестували свої ресурси в сільгоспугіддя, 34 – в устаткування, 22 – транспортні засоби, 14 – складське господарство, 15 – інше і тільки 8% – у новітні технології [3, с.75]. Наведені дані переконливо засвідчують, що інноваційні продукти та потреба у їх запровадженні нині ще не стали для більшості сільгоспвиробників нагальною необхідністю. Одна з причин такого стану полягає в тому, що інвестиції в наукові розробки, в тому числі аграрного спрямування, мають високий ступінь ризику.

У той же час у світовій економіці інвестиції в новітні технології, незважаючи на їх ризиковість, постійно зростають, оскільки одержана віддача багаторазово перевищує віддачу від інвестицій в основний капітал і від фінансових інвестицій [4, с.8]. Саме знання і вміння є тим ресурсом, який здатний забезпечити зростання добробуту всього суспільства. Тому необхідна переорієнтація інвестиційних вкладень на формування освітньо-наукового потенціалу, оскільки саме освіта та наука є тими визначальними елементами, які здатні забезпечити інноваційний розвиток національної економіки, у тому числі аграрного сектора.

Існують й інші напрями наукових досліджень стосовно інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності в АПК, що свідчить про значущість та важливість досліджуваної проблеми як для всієї країни, так і для окремих її регіонів.

Завданнями статті є: оцінити існуючі можливості залучення інвестиційних ресурсів в інноваційну діяльність АПК Карпатського макрорегіону; виокремити пріоритетні напрями інвестування аграрного сектора.

Можливості генезису продуктів інноватики значною мірою визначаються обсягами інвестиційних ресурсів. За підрахунками вітчизняних та зарубіжних вчених, обсяг інвестицій, яких нині потребує АПК, визначений на рівні 20 млрд. дол. США. За минулий рік у сільське господарство України надійшло близько 20 млрд. грн. інвестицій, що у 8 разів менше від розрахованої суми.

У той же час, за офіційними даними статистики, величина капітальних інвестицій в аграрний сектор, як загалом по Україні, так і у Карпатському макрорегіоні зокрема, щороку збільшується (табл. 1).

Аналізуючи дані табл. 1, бачимо, що за період 2007-2011 р.р. обсяг залучених інвестицій в основний капітал аграрного сектора Карпатського макрорегіону збільшився майже втричі і становив у 2011 р. 1122930 млн. грн. Проте однозначно позитивно розцінювати таку ситуацію не можна. Йдеться про те, що простого збільшення обсягів інвестицій в основний капітал аграрних підприємств недостатньо. За нинішніх умов господарювання необхідно вкладати кошти не тільки в оновлення матеріально-технічної бази, а й в інновації, які здатні підвищити конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції, вирішити не тільки економічні, але й соціальні та екологічні проблеми АПК.

Таблиця 1

Динаміка інвестицій в основний капітал сільського господарства*

	2007	2008	2009	2010	2011
Україна	9337923	16682081	9294901	12105852	17980912
Закарпатська	38582	39403	57139	42899	54653
Івано-Франківська	157776	212347	81279	133134	260349
Львівська	210975	549794	321897	430957	643926
Чернівецька	80601	262199	172521	137655	164002
Разом по макрорегіону	487934	1063743	632836	744645	1122930

*Джерело: [5, с.49].

Досягнення ефективності інноваційної діяльності потребує також спрямування інвестиційних ресурсів у фінансування науково-технічних робіт та підготовку кадрів, які є продуцентами інновацій. У зв'язку з переведенням аграрного сектора на інноваційний шлях розвитку найважливішим пріоритетом має бути інвестування у розвиток людини. Всі інші інвестиційні пріоритети (якими б вони не були) та ефективне інвестування в їх реалізацію залежатимуть від рівня розвитку людини, її професійності [6, с.254]. Це, на нашу думку, надзвичайно важливо, оскільки імплементація та генезис інноваційного продукту повністю залежать від задіяності в ньому людського чинника, взаємозв'язку між науковими дослідженнями та конкретними споживачами наукової продукції.

Можливості переведення аграрного сектора на засади інноваційного розвитку значною мірою регулюються джерелами фінансування інноваційної діяльності. За офіційними даними статистики основним джерелом фінансування наукових досліджень в Карпатському макрорегіоні виступають бюджетні кошти (табл. 2).

За рахунок коштів вітчизняних замовників у досліджуваному макрорегіоні фінансувалося 33,1% витрат на наукові дослідження. Водночас, оцінюючи фінансове забезпечення інноваційної діяльності, слід відзначити низьку задіяність коштів місцевих бюджетів, фондів спеціального призначення, а також іноземних інвесторів у фінансуванні наукових досліджень.

Таблиця 2

Фінансування наукових та науково-технічних робіт у Карпатському макрорегіоні за джерелами фінансування у 2011 році*

	Усього	У т.ч. за рахунок						
		державного бюджету	місцевих бюджетів	коштів фондів спеціального призначення	вітчизняних замовників	іноземних держав	власних коштів	інших джерел
Закарпатська	31601,2	28792,6	-	154,0	211,3	532,2	1839,2	71,9
Івано-Франківська	69051,4	17203,3	82,8	-	50781,4	329,1	547,8	107,0
Львівська	308666,4	173716,2	306,3	318,5	93740,3	22419,5	12474,1	5691,5
Чернівецька	34513,0	18484,6	-	-	2077,4	12388,2	1550,9	11,9
Разом по макрорегіону	443832,0	238196,7	389,1	472,5	146810,1	35669,0	16412,0	5882,3
У % до загального обсягу	100	53,7	0,1	0,1	33,1	8,0	3,6	1,4

*Джерело: [7, с. 87].

Незважаючи на те, що Україна має достатньо багату сировинну базу, сприятливі природно-кліматичні та інші умови для ефективної роботи АПК, іноземні інвестори обережно підходять до вкладення коштів.

За словами президента Асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» Алекса Ліссітси, основними проблемами, які відлякують як іноземних, так і вітчизняних інвесторів від аграрного ринку, є непрогнозованість регуляторної політики держави для бізнесу, відсутність перспективи сприятливого оподаткування в АПК та не досить чіткі критерії державної підтримки галузі [8].

Оцінка нинішнього рівня фінансової підтримки наукових установ, які продукують інноваційні продукти для аграрної сфери, засвідчує, що їх діяльність в більшості випадків залишається поза увагою адекватних провладних інституцій. Крім того, часто наукові кадри не забезпечені належними умовами праці, відпочинку, мають низький розмір заробітної плати.

В Україні, включаючи Карпатський макрорегіон, донині не вироблено конкретної, цілісної, комплексної програми, яка б спрямовувалась на створення належних умов праці, відпочинку наукових кадрів, спеціалістів, працівників масових професій, діяльність яких пов'язана із сільськогосподарським сектором економіки. Разова допомога, що надається суб'єктам господарювання в період природних катаклізмів, періодичні (часто популістські) преференції, які отримує вітчизняний аграрний сектор, не в змозі радикально поліпшити продукування та імплементацію новацій.

Реалізація інноваційної стратегії розвитку аграрного сектору Карпатського макрорегіону тісно корелює з обсягом залучених інвестиційних ресурсів. Без належного фінансування неможливо зорганізувати інноваційний процес.

Результати проведених досліджень засвідчують, що модернізація сільського господарства та впровадження новітніх технологій потребує консолідації всіх джерел фінансування інноваційної діяльності та, передусім, істотного збільшення інвестиційних ресурсів. При цьому за нинішніх умов господарювання кошти необхідно вкладати не тільки в оновлення матеріально-технічної бази, але й в інноваційні продукти, впровадження яких дозволить розв'язати існуючі проблеми в аграрній сфері.

Відомо, що рушійною силою інноваційного процесу є людський капітал, його інтелект. Тому особлива увага при задіяності інвестиційних ресурсів має бути відведена їх спрямуванню у фінансування науково-дослідних робіт та підготовку кадрів. Саме людина, як найважливіша складова продуктивних сил, забезпечує переведення аграрного сектора на засади інноваційного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Лукінов І.І. Інвестиційна політика в стабільному економічному розвитку [Електронний ресурс]/ І.І. Лукінов.- Режим доступу: http://www.niurr.gov.ua/ukr/econom/krugly_stil%2799/lukinov.htm.
2. Скидан О.В. Інноваційно-інвестиційна складова аграрної політики/ О. В. Скидан// Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 22. – С. 15-18.
3. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес. Жовтень 2011. Проект IFC «Інвестиційний клімат в Україні» [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.1.ifc.org/wps/wcm/connect/67fele004b5f79ce9b6/Ukraine-IC-Report_Nov_2011.-Ukr.pdf.
4. Кіндзеровський Ю. Інституціональні аспекти відтворення в контексті структурних трансформацій/ Ю. Кіндзеровський// Економіка України.-2007.-№2. - С. 4 -12.
5. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2011р./ За ред. Ю.М.Остапчука;

ЕКОНОМІКА АГРАРНОГО СЕКТОРА

Державна служба статистики України. –К., 2012. – 376с.

6. Коденська М.Ю. Інвестиції в розвиток аграрно-промислового виробництва в умовах трансформації земельних відносин /М.Ю.Коденська // Трансформація земельних відносин до ринкових умов: збір. матер. XI річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. екон. – аграр., Київ, 26 - 27 лют. 2009. К., 2009. – 518 с.- С.250 - 254.

7. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році». Державна служба статистики України. – Київ.- ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України».- 2012.- 305 с.

8. Офіційний сайт Українського клубу аграрного бізнесу [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://agribusiness.kiev.ua/uk/press/2694>.